

Motion till riksdagen 2024/25:1747

av Jan Riise m.fl. (MP)

Politik för sverigefinländarna

Förslag till riksdagsbeslut

- Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på sverigefinnarnas rätt till språk och kultur och tillkännager detta för regeringen.
- Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra och revitalisera användningen av det finska språket bland sverigefinländarna och tillkännager detta för regeringen.
- Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa en långsiktig finansiering av Finlandsinstitutets resursbibliotek och tillkännager detta för regeringen.
- Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta utreda möjligheterna att inkludera språk som diskrimineringsgrund i lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
- Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka utbudet på minoritetsspråk i public service-medier och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverigefinnar är den största av Sveriges fem nationella minoriteter och har en lång historia av att ha varit bosatta här. Många av dagens sverigefinnar är antingen födda i Finland eller barn och barnbarn till personer som invandrat från Finland under 1900-talet.

Sverige är skyldigt både genom nationell rätt och folkrätt att vidta åtgärder för att bevara, skydda och utveckla de särskilda rättigheter som tillhör minoriteten sverigefinnar. Trots detta har den svenska staten återkommande kritiserats för att inte leva upp till sina folkrättsliga förpliktelser gentemot minoritetsrätten. En återkommande kritik handlar om osynliggörandet och förminskningen av minoritetens kultur och historia samt statens exkludering av minoriteten i frågor som berör dem. Språkfrågan är också viktig och det saknas idag ett arbete inom skola, utbildning och äldreomsorg för att finskan ska ha förutsättningar att leva.

Miljöpartiet står upp för sverigefinnarnas rättigheter och har under lång tid drivit på för högre ambitioner i minoritetspolitiken och gör det fortsatt. Vi har bland annat gjort stora satsningar på de nationella minoriteternas språk och kultur, men mer måste göras för att synliggöra och främja den särskilda kultur som tillhör sverigefinnar, stärka dessa gruppers egenmakt och revitalisera det finska språket.

Bryt språkbytesprocesserna och revitalisera språket

Något som drabbat den sverigefinska minoriteten är att många har förlorat sina finska språkkunskaper och istället har svenska som sitt förstaspråk. Detta är en följd av språkbytesprocessen, det vill säga att allt fler övergår till att tala svenska i allt fler sammanhang. Det svenska majoritetsspråket dominerar och finskan tenderar bli ett språk som endast talas i hemmen och familjer emellan. Många sverigefinnar har aldrig eller bara bristfälligt fått lära sig skriva och läsa på sitt modersmål i skolan. Det har förekommit en språkdiskriminering som stigmatiserat användandet av det finska språket.

En följd av språkdiskrimineringen är att det idag råder brist på tillgången till finsktalande personal i kontakt med det offentliga, inte minst inom äldreomsorgen. På grund av en åldrande finskspråkig befolkning i Sverige finns önskemål om och behov av att kommunicera på finska. Miljöpartiet vill att tillgången till finsktalande personal i offentlig sektor generellt förbättras och för detta krävs att fler får tillgång till att använda, utveckla, lära sig och föra vidare språket. För språkets revitalisering i Sverige är arbetet med insamling och tillgängliggörande av sverigefinska begrepp och termer som utvecklas inom ramen för den sverigefinska språkvården viktigt.

Långsiktig finansiering av Finlandsinstitutets resursbibliotek

Det nationella stödet till biblioteken är viktigt. Enligt bibliotekslagen ska de nationella minoriteterna ägnas särskild uppmärksamhet och garanteras likvärdig biblioteksverksamhet oavsett var de bor i landet. Enligt lag ska en strukturerad dialog föras med grupperna i syfte att utforma en angelägen biblioteksverksamhet. Att skydda och stärka språken och de kulturella identiteterna samt att bidra till barns utveckling av en flerkulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket är några av bibliotekens uppgifter.

I regering gav Miljöpartiet Kungliga biblioteket i uppdrag att inrätta resursbibliotek för de nationella minoritetsspråken. Detta innebär att flera av de nationella minoriteternas bibliotek kan ges ett ansvar som statligt finansierade resursbibliotek för sina respektive språkområden. Sådana särskilt utpekade resursbibliotek har till uppgift att stödja och bidra med kompetensutveckling, konsultativ verksamhet och mediaförsörjning till biblioteken.

Resursbiblioteksuppdraget och samverkan med Kungliga biblioteket har gett goda resultat, men bland annat Finlandsinstitutets resursbibliotek har lyft att anslaget behöver stärkas ytterligare. Finansieringen har successivt minskat samtidigt som användningen och efterfrågan av bibliotekets tjänster ökar. Om anslaget inte stärks ytterligare finns en överhängande risk att de insatser som gjorts hittills, bland annat genom stärkta personalresurser och satsningar på barn och ungas läsning, går förlorade.

Miljöpartiet anser att det är viktigt att säkra att resursbiblioteken får en tillräcklig och permanent finansiering för att kunna genomföra sina uppgifter. Med ett garanterat ekonomiskt stöd möjliggörs ambitionen med att all utgivning på minoritetsspråken ska vara tillgänglig via biblioteken genom såväl e-böcker som barnböcker, tidskrifter och forskningspublikationer.

Stärk arbetet mot diskriminering

En grund för demokrati är, förutom majoritetsbeslut, också skydd för minoriteter. I det är diskrimineringslagen viktig. Samtidigt vet vi att framför allt de nationella minoriteterna lyft behovet av att stärka diskrimineringskyddet och Sverige har kritiserats från bland annat Europarådet för att vi inte har språk som diskrimineringsgrund.

Miljöpartiet vill tillsätta en utredning som ska se över hur skyddet kan stärkas, till exempel genom att lägga till språk som diskrimineringsgrund. Många sverigefinska organisationer har lyft frågan att etnicitet som diskriminering inte räcker som diskrimineringsgrund, för att skydda mot språkdiskriminering. Det har rapporterats om fall där människor upplever sig diskriminerade på grund av att de talar finska. Till exempel fall där man inte har fått prata finska på arbetsplatsen eller i skolan. Vissa menar att det är svårt att komma åt den typen av diskriminering utan språk som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen.

Öka public services programutbud på minoritetsspråken

Med den nuvarande regeringen sker stora nedskärningar och begränsningar av public service. Detta riskerar att drabba de nationella minoriteterna särskilt hårt, då public service är av stor betydelse för att åstadkomma ökad medvetenhet och kunskap om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Public service-bolagen, SVT, SR och UR, är idag de enda rikstäckande medier som tillhandahåller ett brett utbud på de fem nationella minoritetsspråken.

I sitt remissvar till public service-kommitténs betänkande (SOU 2024:34) skriver Sverigefinländarnas delegation, Sverigefinska Riksförbundet och Sverigefinska ungdomsförbundet att SR, SVT och UR är de överlägset viktigaste mediaföretagen när det gäller service till den sverigefinska minoriteten. De bidrar till språkets överlevnad och utveckling genom nyheter och program på finska, spegling av minoritetens villkor och kultur samt en aktiv och kritisk granskning av hur svenska myndigheter lever upp till internationell rätt och nationell lag. De finskspråkiga programmen är också viktiga påminnelser till majoritetsbefolkningen om att det i Sverige historiskt har talats flera språk än svenska och programmen spelar därför en väsentlig roll för minoriteternas synlighet.

I nästa sändningstillstånd vill Miljöpartiet att public services programutbud på de nationella minoritetsspråken ska öka. Det behövs både mer nyhetsinslag och kulturinslag för att hålla minoritetskulturer och minoritetsspråk levande. Även möjligheterna till gränsöverskridande samarbete mellan Sverige, Finland och Norge vad gäller tidningar på finska, meänkieli och samiska bör undersökas.

Jan Riise (MP)

Mats Berglund (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Camilla Hansén (MP)

Rasmus Ling (MP)